

İLKÖĞRETİM MÜFETTİŞLERİNİN REHBERLİK GÖREVLERİNİ GERÇEKLEŞTİRME DÜZEYLERİ

Mehmet KORKMAZ *

Oğuz ÖZDOĞAN

Özet

Bu araştırmada, ilköğretim müfettişlerinin rehberlik görevlerini yerine getirebilme düzeyleri incelenmektedir. Daha spesifik olarak, ilköğretim müfettişlerinin öğretmenlere yönelik olarak, 1- Mevzuat ve müfredat, 2- Eğitim ve öğretimin geliştirilmesi, 3- Ders etkinlikleri ve sınıf yönetimi boyutlarına ilişkin rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerinin a) Görev türü, b) Cinsiyet ve c) Meslekî kıdem değişkenleri açısından ele alarak incelenmeye çalışılmıştır. Bunun için Kayseri ili merkez ilçelerinde görev yapan 360 ilköğretim okulu öğretmeni ile 38 ilköğretim müfettişine Likert tipinde sayısal bir anket uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin istatistiksel analizinde “t” testi, tek yönlü varyans analizi ve tukey testi kullanılmıştır. Analiz bulguları, boyutlara ilişkin müfettiş ve öğretmen grupları arasında manidar bir farklılığı ortaya koymuştur. Yani, öğretmenler müfettişlerin üç boyuta ilişkin rehberlik görevlerini arzulan düzeyde yerine getiremediklerini söylemişlerdir.

Anahtar sözcükler: İlköğretim müfettişi, rehberlik, öğretmen.

Abstract

In this study we examine the level of primary school inspectors' being able to accomplish their duty of guidance. More specifically, primary school inspectors' level of accomplishment of their duty of guidance towards teachers according to the variables of a)type of duty, b)sex and c)seniority for 1)legislation and curriculum 2)development of education and training 3)lesson activities and class management. For this reason, a likert-type questionnaire was applied to 360 primary school teachers and 38 primary school supervisors in the province of Kayseri. For the statistical analysis of the data 't' test, one way analysis of variance and tukey test was applied. Analysis of data shows that there is a significant difference between teachers and inspectors groups. In other words, teachers explained that inspectors do not accomplish their guidance at a desired level.

Key words: Primary school inspector, guidance, teacher

Her kurumun amacına ulaşabilmesi için sahip olduğu ve yararlanabileceği kaynakları iyi bir şekilde kullanması gerekir. Örgütün amaçlarına ulaşma derecesi bir bakıma kaynakları kullanabilme derecesine bağlıdır. Bu nedenle kurum çalışmalarının sürekli olarak gözetim ve denetim altında tutulması, kaynakların kullanılma durumunun belirlenmesi zorunludur (Taymaz, 1993: 4). Örgütler kendi iç yapılarında bu görevi yerine getirebilecek organlar oluşturmuşlardır. Bütün diğer örgütlerde olduğu gibi Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) da bu görevi Teftiş Kurulu Başkanlığı ve görevli müfettişlere vermiştir. Tarihsel süreç içerisinde müfettişlerin bu görevleri değişiklik göstermiştir. İlk olarak 1914 yılında MEB İlköğretim müfettişlerinin görevlerine ilişkin yönetmeliği yürürlüğe koymuştur. Yönetmelikle müfettişlerin görev ve yetkileri ile teftişlerde göz önünde

---

Yazışma Adresi: *Yard. Doç. Dr. Mehmet Korkmaz, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü, korkmaz@gazi.edu.tr.

bulundurulacak esaslar belirlenerek “teftiş, soruşturma ve yol gösterme” esas görevler olarak ifade edilmiştir (Aydın, 1986: 38).

Cumhuriyet döneminde ise, sırası ile 1923, 1962 ve 1969 yıllarında ilköğretim müfettişleri yönetmeliği çıkarılmıştır. 1969 yılında yürürlüğe giren “İlköğretim Müfettişleri Yönetmeliği” daha önceki yönetmeliklerde yer alan noktaları da içermekle birlikte bazı yenilikleri de getirmiştir. Bu yenilikler arasında görevlerin dağılımını ve ilköğretim müfettişleri kurulunun oluşumunu söyleyebiliriz. İlköğretim müfettişlerinin görevleri, teftiş, meslekî yardım ve iş başında yetiştirme, soruşturma, inceleme olmak üzere 4 grupta toplanmıştır. Aynı yönetmelikte, resmî ve özel ilköğretim, okul öncesi eğitim ve yetişkinler eğitimi kurumlarının çalışmalarına ve bütün bu kurumlarda çalışanları teftiş etmek ve denetlemek, bu kurumlardaki görevlilerin iş başında yetiştirilmelerine yardımcı olmak, gerekli incelemeleri yapmak ve verilecek soruşturma görevlerini yürütmek v.b. çalışmalar müfettişlerin görevleri arasında yer almıştır (Taymaz, 1993).

Türk Millî Eğitim Sisteminde ilköğretim öğretmenlerinin teftişi ilköğretim müfettişleri tarafından yapılmaktadır. İlköğretim okullarında görev yapan branş öğretmenlerinin teftişi 1991-1992 yılına kadar Millî Eğitim Bakanlığı bakanlık müfettişleri tarafından yapılmakta iken, okul ve öğretmen sayısının fazla olması, bunun yanında bakanlık müfettişi sayısının yetersiz olması nedeni ile branş öğretmenlerinin teftişi de 1991-1992 öğretim yılından itibaren ilköğretim müfettişleri tarafından yapılmaya başlanmıştır. Böylelikle ilköğretim müfettişlerinin görev alanına giren kitlenin nitelik ve niceliksel olarak değişikliğini de beraberinde getiren bu gelişmenin ardından müfettişlerin iş yükü ve sorunları da artmıştır. Bu bağlamda İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Teftiş Kurulu Başkanlığı 2002 yılında Toplam Kalite Yönetimi (TKY) çalışmaları bünyesinde bir grup oluşturmuş ve bu grubun yaptığı araştırmaya göre, devlet okulu öğretmenlerinin %63’ü, özel okul öğretmenlerinin %57’si müfettişler tarafından verilen seminerlerin yönetici ve öğretmen başarısını artırmadığını, öğretmenlerin %56’sı denetimin eğitim ve öğretim sürecine olumlu katkısının olmadığını, resmî ve özel okul yöneticileri ile öğretmenlerin %63’ü müfettişlerin rehberlik çalışmalarına ayırdıkları zamanın yeterli olmadığını belirtmişlerdir (İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü, 2002).

İlköğretim müfettişleri yönetmeliğinde teftiş ve denetlemenin ön plâna çıktığını görüyoruz. Hatta uygulamada da teftiş ve denetleme sürekli olarak müfettişlerin vazgeçemedikleri bir unsur olmuştur. Buna karşılık meslekî yardım ve iş başında yetiştirme görevi müfettişlerce tam olarak yerine getirilmemiştir veya müfettişler bunun için yeterli zamana sahip olamamışlardır.

Aydın’a (1986) göre, Türk Millî Eğitim Sistemindeki denetim uygulaması büyük ölçüde var olan yapıyı koruyucu, kurallara uygunluğu sağlayıcı-denetim-yönetim karışımı bir nitelik taşımaktadır. Hâlbuki katı kurallar, denetim görevini yürütenlere girişim özgürlüğü veya liderlik imkânı tanımamaktadır. Teftiş sistemindeki bu tür uygulamalar hem müfettişlerin kendilerini geliştirmelerine engel oluşturmakta hem de müfettişlerin meslekî yardım ve işbaşında yetiştirme görevlerini engelleyerek öğretmenlerin kendi problemlerini çözmelerinde yalnız kalmalarına neden oluşturmaktadır.

Eğitim sisteminin ve okul yönetimlerinin amaçlarını ne derecede gerçekleştirebildiklerini anlayabilmek ve daha üst düzeyde örgütsel amaçlara ulaşabilmek için elbette denetime ihtiyaç vardır. Fakat unutulmamalıdır ki örgütsel amaçlara ulaşmada denetim tek başına yeterli olamayabilir. Amaçlara ulaşmada insan unsurunun önemi tartışılmayacak kadar açıktır. Ürün ve hizmetin kalitesini artırmada insan unsuru ön plâna çıkmıştır. Eğitim sisteminin uygulayıcıları arasında önemli bir yere sahip olan öğretmenlerimizin hizmet öncesi eğitimlerinin

yetersizliği göz önünde bulundurulacak olursa, hizmet içi eğitimlerin bu yetersizliklerini gidermede ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu kolayca görebiliriz. Öğretmenler okulda ve sınıflarda her geçen gün daha fazla farklı nitelikteki problemlerle karşı karşıya gelmekte ve bu problemleri nasıl çözebilecekleri konusunda yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Bu bakımdan, eğitimde sürekli bir gelişme ve ilerlemeyi sağlamak için teftiş hizmetlerinin gerekliliğinin önemi artmaktadır (Taymaz, 1993: 5).

Eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştiği yer genellikle okul-sınıf ortamlarıdır. Bu ortamlarda öğretmen-öğrenci etkileşimi vardır. Öğretme-öğrenme sürecinde, öğrenci ile öğretmen etkileşimi can alıcı bir yere ve öneme sahiptir (Özçelik, 1982:85). Bu süreçte, en önemli unsur öğretmendir. Öğretmen, süreci düzenleyen, yöneten, yönlendiren ve öğrencileri öğrenmeye motive eden kişidir. Eğitim faaliyetlerinin temel ögesi olan öğretmenin, her gün biraz daha gelişmekte olan teknoloji, çoğalan sosyoekonomik sorunlar, çağın getirdiği yenilikler karşısında başarısını sürdürebilmesi için sürekli olarak geliştirilmesi ve eğitim etkinliklerinde desteklenmesi gerekmektedir. Öğretmenlere yapılan yardım, kuşkusuz öğrencilere yardım yerine geçmektedir. Eğitim sisteminde öğretmene gerekli yardımı yapabileceklerin başında müfettişlerin gelmesi beklenir (Taymaz, 2002:159). Bu düşünceden hareketle şunu söyleyebiliriz: Eğitim sürecinin daha etkili kılınması ve bu süreç içinde başarılı olunması; eğitimde yenilikler ve yeni gelişmelerin uygulanması ise iyi bir rehberlik ile mümkündür.

Müfettişlerin öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerinin tespitine ilişkin 1980 ve 1990'lı yıllarda yapılan çalışmalar, bugüne kadar birçok araştırmacının ilgi duyduğu konular arasındaydı. Bu araştırma sonuçları, müfettişlerin öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini arzulan düzeyde gerçekleştiremediklerini ortaya koymuştu. Bu sebeple bu makale, aradan geçen süreç içerisinde bu sorunun çözülüp çözülmediğini araştırarak, literatürdeki bu boşluğu doldurmaya çalışmaktadır. Bu çalışmanın hedefi özellikle, "Müfettişlerin öğretmenlere ilişkin rehberlik görevlerini gerçekleştirmedeki engeller nelerdir?" sorusuna cevap aramaktır.

İlköğretim müfettişlerinin ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlere yönelik olarak (1) mevzuat ve müfredat, (2) eğitim ve öğretimin geliştirilmesi, (3) ders etkinlikleri ve sınıf yönetimi boyutlarına ilişkin rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerinin a) görev türü, b) cinsiyet ve c) meslekî kıdem değişkenleri açısından ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

Rehberlik ve Meslekî Yardım

Sözlük anlamı kılavuzluk olan rehberliğin bugüne kadar birçok tanımı yapılmıştır. Kuzgun (1991), Tan (1992), Shertzer ve Stone (1972), Erkan (2000), Gardner (1980) ve Taymaz'ın (2002) rehberliğe ilişkin yaptıkları tanımlarda, rehberliğin genellikle, bir insanın başka bir insana ya da gruba yardımı, bireyin kendini anlaması ve çevreye uyumu; bireysel sorunları çözmesi, doğru karar vermede bireye yardım etme gibi noktalar ağırlık taşımaktadır. Bu ortak noktalara dikkat edildiğinde rehberlik, öğretme-öğrenme sürecinin geliştirilmesi için öğretmenlere yapılan yardımı ifade etmektedir. Öğretmenlerin, kendi potansiyellerini fark etmelerinin sağlanması ve potansiyellerini etkili bir biçimde kullanmada onlara gerekli yardımın yapılması esastır (Glasser, 1999:10; Memişoğlu, 2002:15). Bu anlamda müfettişlerin öğretmenlere öğretim yöntem ve teknikleri, öğretim araç ve gereçlerini kullanma ve sınıf içi iletişim konularında yardımcı olmaları beklenir.

Millî Eğitim Bakanlığı ve ilköğretim müfettişlerinin görevleri, yönetmeliklerde belirtildiği üzere, dört alanda toplanmıştır (Taymaz, 2002:47). Bu alanlar: 1. İnceleme-araştırma, 2. Kurum ve ders teftişi, 3. Soruşturma ve 4. Rehberlik-meslekî yardım ve yetiştirme. İnceleme ve araştırma; eğitim sistemindeki

sorunları tespit etmek ve çözmek amacıyla raporlar hazırlamak ve öneriler sunmayı ifade eder. Kurum ve ders teftişi; yapılan işin önceden belirlenen kurallara göre yapılıp yapılmadığının, ya da ne derecede yapıldığının test edilmesini içerir. Soruşturma; yasa dışı eylemlerde bulunanlar hakkında durumu gereklerine uygun olarak, incelemek ve gerekli işlemleri yapmaktır. Rehberlik ve meslekî yardım ise bireyin içinde bulunduğu ortama uyum sağlaması için yapılan yardımdır.

Yöntem

Araştırmanın evreni, 2003-2004 eğitim-öğretim yılında Kayseri ilinde görev yapan toplam 50 ilköğretim müfettişi ile Kayseri ili büyük şehir belediyesi sınırları içinde yer alan merkez ilçelere (Melikgazi-Kocasinan) bağlı ilköğretim okullarında görev yapan 4106 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırma evreninden alınan 38 ilköğretim müfettişi ile, 14 farklı okulda görev yapan 360 ilköğretim öğretmeni de araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırmada kullanılan anket, araştırmacı tarafından uzman görüşü, literatür taraması ve benzer anketler incelenerek geliştirilmiştir. Geliştirilen anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; öğretmen ve müfettişlerin, cinsiyet, kıdem ve branş değişkenlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise, ilköğretim müfettişlerinin rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerini ölçmeye yönelik 32 maddeden oluşan ifadeler yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde bulunan sorular dört boyutta toplanmıştır. Bu boyutlardan birincisi *mevzuat ve müfredat programlarına* ilişkin ilköğretim müfettişlerinin rehberlik görevlerini ölçmeye yönelik boyutta 9 madde yer almıştır. Madde toplam korelasyonları .47 ile .81 arasında değişmektedir. Ayrıca Cronbach Alpha değeri .91 çıkmıştır. İkinci boyut *eğitim-öğretimin geliştirilmesine* ilişkin, ilköğretim müfettişlerinin rehberlik görevlerini ölçmeye yönelik boyutta 9 madde yer almıştır. Bu ifadelerin madde toplam korelasyonları en düşük .61 ile .79 arasında değişmiş ve Cronbach Alpha değeri .91 çıkmıştır. Üçüncü boyut *ders etkinlikleri ve sınıf yönetimine* ilişkin, ilköğretim müfettişlerinin rehberlik görevlerini ölçmeye yönelik boyutta 10 madde yer almıştır. Bu ifadelerin toplam korelasyonları .49 ile .68 arasında değişmiş ve Cronbach Alpha değeri .90 olmuştur. Ölçeğin 3 faktöre yönelik toplam varyansı açıklama oranı %59 dur.

Verilerin çözümlenmesinde; öğretmenlerin, ilköğretim müfettişlerinin rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin algılarını ve müfettişlerin rehberlik görevlerine ilişkin kendi algılarını değerlendirmek amacıyla aritmetik ortalamadan ve standart sapmadan yararlanılmıştır. Veri toplama aracı 5'li Likert tipi ölçektir. Cevap kodları 1.00 ile 5.00 arasında değişmektedir. Cevaplayıcılar, davranışlara ilişkin yeterliliklerini “hiç”, “çok az”, “kısmen”, “oldukça” ve “tamamen” kategorilerinden birisini işaretleyerek belirtmişlerdir.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde sırası ile araştırma alt problemlerinin çözümlenmesine dayalı bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

1-a) İlköğretim müfettişlerinin mevzuat ve müfredat programları boyutunda öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin müfettiş ve öğretmen gruplarının algıları arasında fark var mıdır?

Bu alt probleme ilişkin test edilmesi gereken iki boyut vardır. Birincisi, ilgili boyutun müfettişlerin öğretmenlere ilişkin yaptıkları rehberlik alanlarına girip girmediği, ikincisi ise grupların algıları arasında bir fark bulunup bulunmadığıdır.

Tablo 1. Mevzuat ve Müfredat Boyutunda Müfettiş ve Öğretmen Görüşlerine İlişkin t-Test Sonuçları

Görev	İstatistikler					
	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	360	2,24	0,78	396	12,6	,000
Müfettiş	38	3,61	0,62			

Tablo 1’de görüldüğü gibi, boyuta ilişkin grup görüşlerinin karşılaştırılmasında t test sonuçları (12,6) incelendiğinde, iki grubun görüşleri arasında farkların anlamlı olduğu saptanmıştır. Müfettişlerin görüşleri ortalamasının ($\bar{X}=3,61$), öğretmenlerin görüşleri ortalamasından ($\bar{X}=2,24$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu ise, müfettişlerin, mevzuat ve müfredat boyutuna yönelik rehberlik görevlerini “çok iyi düzeyde” gerçekleştirdiklerini düşünürken, öğretmenler “az düzeyde” gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

Boyuta ilişkin görüş farklılığı, mevzuat ve müfredat ile ilgili değişikliklerin internetten yayınlanması ve okullara gönderilen Tebliğler Dergisi ile duyurulmasından dolayı müfettişlerin gereken özeni göstermemeleri düşünülebilir.

1-b) Cinsiyet Faktörü

İlköğretim müfettişlerinin, mevzuat ve müfredat programları boyutunda öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin olarak cinsiyet gruplarının algıları arasında fark olup olmadığıdır. Bu alt probleme ilişkin istatistikler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Mevzuat ve Müfredat Boyutunda Cinsiyet Grupları ile İlgili İstatistikler

Cinsiyet	İstatistikler					
	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kadın	159	2.21	0.77	358	0.62	.530
Erkek	201	2.26	0.79			

Tablo 2’de görüldüğü gibi boyuta ilişkin bayan öğretmenlerin verdikleri puanların ortalaması ($\bar{X}=2,21$) iken, erkek öğretmenlerinki ($\bar{X}=2,26$) dir. Bu durum cinsiyet gruplarının boyuta ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir. Diğer bir ifade ile bayan ve erkek öğretmenler, müfettişlerin boyuta ilişkin rehberlik görevlerini “az düzeyde” gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir.

1-c) Meslekî Kıdem Faktörü

Yukarıda test ettiğimiz boyuta ilişkin olarak, meslekî kıdem gruplarının algıları arasında fark olup olmadığı varyans analizi ile test edilmiştir. İstatistikler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Mevzuat Ve Müfredat Boyutunda Öğretmen Görüşlerinin Meslekî Kıdeme Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	F	P	Fark
Gruplar Arası	7.350	4	3.11	0.015	2-5
Gruplar İçi	209.546	355			
Toplam	216.896	359			

Tablo 3’te görüldüğü gibi, farklı meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin ilköğretim müfettişlerinin mevzuat ve müfredat boyutuna ilişkin rehberlik görevleri hakkındaki görüşlerinin karşılaştırılmasına ait değeri (“F”= 3.11) çıkmıştır. Bu ise gözlenen farklardan en az birinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonucu, bu farklılığın 6-10 yıl arası meslekî kıdeme sahip olan öğretmenler ile 21 ve üzeri kıdeme sahip gruplar arasında olduğu gözlenmiştir. Bu durum, meslekte yeni olan öğretmenlere rehberlik konusunda müfettişlerin daha fazla özen göstermeleri şeklinde yorumlanabilir.

2-a) İlköğretim müfettişlerinin eğitim ve öğretimin geliştirilmesi boyutunda öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin müfettiş ve öğretmen gruplarının algıları arasında fark var mıdır?

Bu alt probleme ilişkin test edilmesi gereken iki boyut vardır. Bunlardan birincisi, ilgili boyutun müfettişlerin öğretmenlere ilişkin yaptıkları yardımın rehberlik alanlarına girip girmediği, ikincisi ise, grupların algıları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığıdır. Bu alt probleme ilişkin istatistikler Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Eğitim ve Öğretimin Geliştirilmesi Boyutunda Müfettiş ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Görev	İstatistikler					
	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	360	2.02	0.78	396	14.198	.000
Müfettiş	38	3.54	0.61			

Tablo 4’de görüldüğü gibi müfettişlerin, rehberlik yaptıkları düşünülen durumlara verdikleri puanların ortalaması ($\bar{X}=3,54$) iken, öğretmenlerin bu durumlara verdikleri puanların ortalaması ($\bar{X} = 2,02$)’dir. Bu durum eğitim ve öğretimin geliştirilmesi boyutunun, müfettişlerin öğretmenlere ilişkin rehberlik yaptıkları alanlardan olabileceğini göstermektedir.

İki aritmetik ortalama arasındaki farkın “t testi değeri 14,198” çıkmıştır. Bu ise anılan farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifade ile öğretmenler bu boyuta ilişkin müfettişlerin yaptıkları rehberlik yardımını yeterli görmemektedirler. Bu durum ise, müfettişlerin hizmet öncesi ve hizmet içi aldıkları eğitimin yetersizliği ve rehberlik programının eksikliği şeklinde yorumlanabilir.

2-b) Cinsiyet Faktörü

İlköğretim müfettişlerinin eğitim ve öğretimin geliştirilmesi boyutunda öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin olarak cinsiyet gruplarının algıları arasında fark var mıdır? İdi. Bu alt probleme ilişkin istatistikler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Eğitim ve Öğretimin Geliştirilmesi Boyutunda Cinsiyet Grupları ile İlgili İstatistikler

Cinsiyet	İstatistikler					
	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kadın	159	1,99	0,79	358	0,635	0.526
Erkek	201	2,04	0,78			

Tablo 5'te de görüldüğü gibi boyuta ilişkin cinsiyet gruplarının algıları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Zira, iki aritmetik ortalama (Kadın, $\bar{X}_K$), (Erkek, $\bar{X}_E=2,04$) arasındaki farka uygulanan "t testi değeri 0,635" çıkmıştır. Bu ise gözlenen farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir.

2-c) Meslekî Kıdem Faktörü

Burada test edilmesi gereken nokta, yukarıda adı geçen boyuta ilişkin olarak öğretmenlerin meslekî kıdem gruplarına ilişkin algıları arasında fark olup olmadığıdır. Analize ilişkin istatistikler Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Eğitim ve Öğretimin Geliştirilmesine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Meslekî Kıdeme Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	KT	Sol	f	p	Fark
	Gruplar Arası	5.355	4	2.215	0.067	
	Gruplar İçi	214.594	355			
	Toplam	219.949	359			

Tablo 6'da da görüldüğü gibi farklı meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin, ilköğretim müfettişlerinin eğitim ve öğretimin geliştirilmesi boyutuna ilişkin rehberlik görevleri hakkındaki görüşlerinin karşılaştırılmasına ait "f puanı değeri 2,215" çıkmıştır. Bu ise, farklı meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı bir farkın olmadığını göstermektedir.

İlköğretim müfettişlerinin boyuta ilişkin rehberlik görevlerini yeterli düzeyde gerçekleştirememeleri ve bu konudaki öğretmen görüşlerinin manidar bir farklılık göstermemesi, müfettişlerin teftiş için yeterli zamana sahip olamamaları şeklinde yorumlanabilir.

3-a) İlköğretim müfettişlerinin ders içi etkinlikler ve sınıf yönetimi boyutunda öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin olarak müfettiş ve öğretmen gruplarının algıları arasında fark var mıdır?

Bu alt probleme ilişkin test edilmesi gereken iki boyut vardır. Bunlardan birincisi, ders içi etkinlikler sınıf yönetimi boyutunun müfettişlerin öğretmenlere ilişkin yaptıkları rehberlik anlamlarına girip girmediği, ikincisi ise algılar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığıdır. Bu alt probleme ilişkin istatistikler Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Ders İçi Etkinlikler ve Sınıf Yönetimi Boyutunda Müfettiş ve Öğretmen Görüşlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin t-Testi Sonuçları

Görev	İstatistikler					
	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Öğretmen	360	2,19	0,79	396	13,156	.000
Müfettiş	38	3,61	0,61			

Tablo 7’ de ilköğretim müfettişlerinin ders içi etkinlikler ve sınıf yönetimi boyutuna ilişkin rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin görüşlerin karşılaştırılmasında -t- testi sonuçları incelendiğinde, iki grubun görüşleri arasında farkların anlamlı olduğu saptanmıştır. Müfettişlerin görüşleri ortalamasının ($\bar{X} = 3,61$), öğretmen görüşleri ortalamasından ($\bar{X} = 2,19$) yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgu müfettişlerin boyuta ilişkin rehberlik görevlerini gerçekleştirmede kendilerini yeterli gördükleri, ancak öğretmenler bu boyuta ilişkin müfettişlerin rehberlik görevlerini yeterli bulmadıkları anlamına gelmektedir.

İlköğretim müfettişlerinin görev alanları özel ve resmi ilköğretim okulları ve dershanelerde rehberlik, denetim, inceleme ve soruşturma görevlerinin yanı sıra orta öğretimde de inceleme ve soruşturma yapmaları iş yoğunluklarını daha da artırmaktadır. Bu durum müfettişlerin rehberlik görevlerini arzulan düzeyde gerçekleştirememelerine sebep oluşturabilir.

3-b) Cinsiyet Faktörü

İlköğretim müfettişlerinin eğitim ve öğretimin geliştirilmesi boyutunda öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin olarak cinsiyet gruplarının algıları arasında fark var mıdır? Bu alt probleme ilişkin istatistikler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Ders İçi Etkinlikler ve Sınıf Yönetimi Boyutuna İlişkin Cinsiyet Grupları ile İlgili İstatistikler

Cinsiyet	İstatistikler					
	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Kadın	159	2.15	0.80	358	0.682	0.378
Erkek	201	2.22	0.78			

Tablo 8’de görüldüğü gibi bayanların, ilköğretim müfettişlerinin eğitim ve öğretimin geliştirilmesi boyutundaki rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin verdikleri puanların ortalaması ($\bar{X} = 2,15$) iken, erkeklerinki ($\bar{X} = 2,22$)’dir. Bu durum hem bayanların hem de erkeklerin düşüncelerine göre “ders içi etkinlikler ve sınıf yönetimi” boyutunun müfettişlerin öğretmenlere yönelik olarak yaptıkları rehberlik alanlarına girdiğini göstermektedir. İki aritmetik ortalama arasındaki farka uygulanan “-t- testi değeri 0,682” çıkmıştır. Bu ise gözlenen farkın 0.05 düzeyinde anlamlı olmadığını göstermektedir.

3-c) Meslekî Kıdem Faktörü

İlköğretim müfettişlerinin ders içi etkinlikler ve sınıf yönetimi boyutunda öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeylerine ilişkin olarak, öğretmenlerin farklı meslekî kıdem gruplarının algıları arasında fark var mıdır?

Değişik meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin algıları arasında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığı varyans analizi ile test edilmiştir. İstatistikler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Ders İçi Etkinlikler ve Sınıf Yönetimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Meslekî Kıdeme Göre Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	F	P	Fark
Ders içi	Gruplar Arası	8,660	4	3,589	0,007	1-4 1-5
Etkinlikler ve	Gruplar İçi	214,135	355			
Sınıf Yönetimi	Toplam	222,796	359			

Tablo 9’da görüldüğü gibi farklı meslekî kıdeme sahip öğretmenlerin, ilköğretim müfettişlerinin ders içi etkinlikler ve sınıf yönetimi boyutuna ilişkin rehberlik görevleri hakkındaki görüşlerinin karşılaştırılmasına ait “F puanı değeri 3.589” çıkmıştır. Bu ise gözlenen farklardan en az birinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Farkın kaynağını bulmak üzere uygulanan çoklu karşılaştırma testlerinden tukey testi sonucu, 5 yıla kadar meslekî kıdeme sahip olanlar ile 21 yıl ve daha fazla kıdeme sahip olanlar arasında anlamlı fark olduğu görülmüştür. Bu durum, meslekî kıdemi fazla olan öğretmenlerin, rehberliğin önemini daha fazla algılamalarının bir sonucu olarak düşünülebilir. Zira tecrübeli öğretmenler müfettişlerin, özellikle mesleğe yeni başlayan genç öğretmenlere yeterli düzeyde rehberlik için zaman ayıramamalarını düşündüklerinden yola çıkarak rehberlik konusuna gerekli ölçüde önem verilmediği düşüncesini de yansıtmış olabilirler.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada veri elde etmek amacıyla kullanılan istatistikler ile onların analiz bulguları müfettişlerin, mevzuat ve müfredat, eğitim ve öğretimin geliştirilmesi, ders içi etkinlikler ve sınıf yönetimi boyutlarına ilişkin öğretmenlere yaptıkları yardımın rehberlik alanlarına girdiğini göstermiştir. Ayrıca analiz bulguları bu boyutlara ilişkin müfettiş ve öğretmen grupları arasında manidar bir farklılığı da ortaya koymuştur. Diğer bir ifade ile öğretmenler, müfettişlerin üç boyuta ilişkin rehberlik görevlerini arzulan düzeyde yerine getiremediklerini söylemişlerdir. Bu bulgu bizim için üzerinde düşünülmesi gereken önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Çünkü, araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmen gruplarının çoğu 5-10 yıl arası meslekî kıdeme sahip genç öğretmenlerdir. Bu gruptaki öğretmenler üç boyuta ilişkin hizmet öncesi eğitimlerinin yetersiz olduğunu söylemişlerdir. Fakat onlara bu konularda rehberlik yapacak olan müfettişler ise rehberlik görevlerini yeterli düzeyde gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu ise çelişkili bir durumdur. Böyle bir bulgunun ortaya çıkmasında en önemli faktör olarak müfettişlerin ilgili konularda rehberlik için yeterli zamana ve bilgiye sahip olmamaları düşünülebilir. Ayrıca, müfettişlerin nicelik olarak yetersizliği de böyle bir sonucun ortaya çıkmasında önemli değişken olabilir.

Araştırmada elde edilen diğer önemli bulgu ise, müfettişlerin öğretmenlere yönelik olarak yaptıkları “teftiş-değerlendirme” etkinliklerinin “rehberlik ve iş başında yetiştirme” etkinliklerine göre daha çok gerçekleştiğidir. Oysaki “Rehberlik ve Teftiş Yönergesi”, rehberlik ve teftiş hizmetlerini bir bütünlük içinde ele almıştır. İşleyişin teftiş kısmında yoğunlaşması ülkemizde klâsikleşen bir teftiş anlayışından kaynaklanmaktadır. Bu anlayışın ortadan kalkmasında ilköğretim müfettişlerine büyük görev düşmektedir. İlköğretim müfettişleri teftişi, sadece eğitim personelini değerlendirme değil, personele bir yardım ve onların gelişimi için bir fırsat olarak görmeli ve değerlendirmelidirler.

İlköğretim müfettişleri, kurum amaçlarını gerçekleştirmek üzere çaba sarf eden personelin çalışmalarında eksik ve geliştirilmesi zorunlu görülen hususları tespit eder. Bu eksikliklerin bulunmasının yanı sıra bunların yerinde ve zamanında giderilmesi yollarını da arayıp bulur ve uygular (Taşar, 2000: 22). Bunun için öğretmenler ve müfettişler arasında engeller var ise bu engeller ortadan kaldırılmalı ve öğretmenler, müfettişlere hangi alanlarda yetersiz olduklarını açıklıkla söyleyebilmelidirler. Zira müfettişlerin rehberlik görevlerini gerçekleştirme düzeyleri arttıkça, eğitim ve öğretimdeki sorunlar da azalacaktır.

Müfettişlerin öğretmenlere yönelik rehberlik görevlerini gerçekleştirmelerine ilişkin yapılan araştırma sonuçları Danyeri (2001), Gün (2001), Şimşek (2004), Kamal (1994), Balcı (2004), Başar (1998) ve elde edilen bulgular göstermiştir ki; aradan geçen uzun bir sürece rağmen, araştırma yapılan konuya ilişkin problem hâlâ güncelliğini devam ettirmektedir. Asıl kaynağını eğitimin sisteminin bir parçası olan teftiş kurumunun yapısal ve görevsel dağılımındaki yanlışlıklardan alan bu problemin çözümü için, teftiş kurumunun soruşturma, teftiş ve rehberlik birimleri şeklinde yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bu yapılanma sürecinin başarıya ulaşabilmesi için de, eğitimden sorumlu olan yetkililerin, sistemdeki yenilik ve değişiklikleri bu alanda yapılan bilimsel araştırmalara dayandırmaları gerekmektedir.

Unutulmamalıdır ki toplumlar çağın gereği olarak sürekli değişim, yenileşme ve gelişme içindedirler. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi, verdikleri eğitimin niteliği ile doğru orantılıdır. Dünyadaki bu hızlı yenileşme ve gelişme çalışmaları tüm sistemleri etkilemektedir. Ülkeler, eğitim sistemlerini daha iyi bir duruma getirmek için bu çalışmaları bilimsel temellere dayandırmalıdır.

Kaynaklar

- Aydın, A. (1998). *Sınıf Yönetimi*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Balcı, A. (2004). Türkiye’de Eğitim Yöneticiliği ve Eğitim Müfettişi Yetiştirme Uygulamaları: Sorunlar Öneriler. *Çağdaş Eğitim*, (307), 22-40.
- Başar, H. (1998). *Eğitim Denetçisi*. 4. Baskı. Ankara; Pegem Yayıncılık.
- Danyeri, Ö. (2001). *İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Rollerini Gerçekleştirme Düzeylerinin Belirlenmesi*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Ecevit, H. (1996). *İlköğretim Müfettişlerinin İlköğretim Okullarında Rehberlik ve İş Başında Yetiştirme Etkinlikleri ve Gerçekleştirme Düzeyi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Erkan, S. (2000). *İlköğretimde Rehberlik*. 2. Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Gardner, J.E. (1980). Training The New Supervisors. New York. *Educational Leadership*. 37, 240-245.
- Glasser, W. (1999). *Okulda Kaliteli Eğitim* (Çeviren: Ulaş Kaplan). İstanbul: Beyaz Yayınları: 44.
- Gün, A.N.(2001). *İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Rollerini İle Öğretmenlerin Algıları*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü. (2002). “*Etkili Teftiş ve Rehberlik*” Takım Raporu, İstanbul.
- Kamal, M.S. (1994). *Orta Öğretimde Müfettişlerin Rehberlik Etkinlikleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kartal, S. (1997). *İlköğretim II. Kademe Branş Öğretmenlerinin Teftiş-Rehberlik Etkinlikleri Hakkındaki Görüşleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Kuzgun, Y. (1991). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Geliştirilmiş 2. Baskı. Ankara ÖSYM Yayınları.
- Memişoğlu, S. P.(2002). Eğitimde Etkili Denetim. *Çağdaş Eğitim*. (293), 15-20.
- Öz, F. (1977). *Türk Eğitim Sisteminde İlköğretim Müfettişlerinin Rolü*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Özçelik, A. (1982). *Eğitim Programları ve Öğretimi*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Shertzer, B. ve Stone, S. (1972). The Militant Counselor. *Personnel and Guidance Journal*. Vol: 43, December, 342-347.
- Şimşek, H. (2004). Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi: Karşılaştırmalı Örnekler ve Türkiye İçin Öneriler. *Çağdaş Eğitim*: 2004. Sayı: 307, Yıl: 29, Mart, s.13-21.
- Tan, H. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. 3. Baskı İstanbul: Millî Eğitim Yayınevi.
- Taşar, H. H. (2000). *İlköğretim Müfettişlerinin Rehberlik Görevlerine İlişkin Sorunları*. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Taymaz, H. (1993). *Teftiş . Kavramlar, İlkeler, Yöntemler* : Kadioğlu Matbaası, Ankara.
- Taymaz, H. (2002). *Eğitim Sisteminde Teftiş*. Geliştirilmiş 5. Baskı. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ünal, A. (1989). *İlköğretim Denetçilerinin Rehberlik Rolünü Gerçekleştirme Yaklaşımları*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- Ünal, I. (1989).Eğitim Örgütlerinde Değişme Aracı Olarak Denetim. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi* 22 (1), 443-458.

Yüksel, M. (1998). *İlköğretim Okulu Müdürleri ve Müfettişlerin Değerlendirme Sürecinde Gösterdikleri Davranışların Sınıf Öğretmenlerini Güdöleme Düzeyi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Summary

THE LEVEL OF ACCOMPLISHMENTS OF PRIMARY SCHOOL INSPECTORS' GUIDANCE DUTIES

Mehmet KORKMAZ

Oğuz ÖZDOĞAN

Introduction

One of the most discussed problems of our educational system is supervision and inspection. The structure of our inspection system, which was topic of research in the 1970s, has been questioned in terms of operation and effectiveness. The scientists in the research have offered a lot of models about the contributions of inspectors and their supervisory activities on education and training by determining the hinders of the system to develop the supervisory process. However, in these researches the matter of guidance and professional aid that the inspectors have to do for teachers has not been examined well enough. Nevertheless, the guidance to our teachers whenever they need it will also be an aid to students and their learning (Başar,1998). This situation put forwards the need of primary school inspectors' bearing different roles and their accomplishment.

Problem

Studies that were done in the 1980s and 1990s to determine the level of accomplishment of primary school inspectors' guidance duties towards teachers is one of the topics which is examined in a lot of research. These results of the study also revealed that inspectors were not able to accomplish inspectors' guidance duties towards teachers. For this reason, by searching if this problem has been solved or not we will try to fill the gap in the literature. For this reason, inspectors' level of accomplishment of guidance duties with respect to 1)legislation and curriculum, 2) development of education and training, 3)lesson activities and class management have been examined according to some variables.

Method

The sample of the study consists of 38 primary school inspectors in the province of Kayseri and 360 teachers in 14 schools in the central town. A Likert-type measurement was applied to teachers and inspectors in the sample. To analyze data 't' Test and one-way analysis of variance were used.

Discussion, Results and Suggestions

Findings of statistics and their analysis in the study showed that the aid that inspectors give to teachers for the variables of legislation and curriculum, in-class activities and class management and to develop education and training entered the guidance scope of inspectors. Besides, teachers, according to their perception, explained that inspectors were not able to accomplish their guidance duties related to the three dimensions at a desired level.

The reason why inspectors can not accomplish their duties in respect to the three dimensions effectively is that although the service of inspection and supervision must be in completeness, in practice inspectors give more importance to the dimension of supervision. This situation is a result of the traditional supervision understanding. To demolish this understanding the responsibility of educational authorities and inspectors is important. Primary school inspectors must understand and appreciate supervision not only as a way of evaluating teachers and the others but also a way of an aid to them and an opportunity for their development.